

Milyen Szegedet akarunk?

A város és a piacok

Bármennyire is szélsőséges túlzásnak tűnik, a „demokratikus centralizmus” szemléletének egyetemes hatása alól a városműködés és városépítésetünk sem tudta kivonni magát. Ha ugyanis a várost, mint *funkciók együttesét* szemléljük, azt tapasztaljuk, hogy e funkciók: a piaci-kereskedelmi, az egészségügyi, a kulturális-szórakoztató, a szolgáltató és a közszolgáltatások (posta, hivatalok, rendőrség) stb. ugyancsak centralizált szerkezetet mutatnak — földrajzi értelemben is, alapvetően a belvárosban zsúfolva össze ezeket. Az építészeti felfogás abban tükrözte mindezt (ez leggyakrabban persze nem az építészek saját, hanem helyi-megyei politikusainak „építészeti felfogása” volt), hogy az új negyedekből szinte hiányoznak a városias (alközpontok: bevásárló, ügyintézőközpontok, a kis fórumok és piacok, amelyek a mozi, a szórakozás helyeivel, a posta- és bankfiókokkal, orvosi rendelővel stb. együtt, egy helyen az új negyedekben, (kis) városi élet hangulatát adhatnak, és nem a Lenin körúton belül zsúfolnák össze mindezt. Az új negyedekben e funkciók, ha megvannak, rendkívül szétszórva, körponti koncepció nélkül kerültek elhelyezésre.

Ha a városi életéről a szabadságban és rendben élő démosz értelmében gondolkodunk — ahogy Bibó István a nyugat-európai városokról írta: „a szabadság kis köréről” —, szükségképpen újra kell gondolni a város erőterét, és új vonzásközpontokat kell segíteni kialakulni. Az ilyen nagyvárosos belüli kisebb közösségek kialakítása — a történelem példái szerint — általában a városi piacok hálózata felől történhet. Jól tudták ezt valaha Szegeden is. A nagy árúv utánj terv például tudatosan számolt a piacokkal, amikor a tér és piac kapcsolatrendszerét, azaz e funkciók felől alakította ki a város újjáépítési tervét: a főter így lett sétatér, a paprikapiac a Mária Valéria téren, a gabonapiac a víztorny mellett, az általános piac pedig a Mars téren kapott helyet, összejövetelek céljára pedig ott volt a Kiauzál tér. Eleink ugyanis tudták: a piac, gazdasági szerepén túl, városi közösséget, nyilvánosságot szervező erő is.

„Indián” piacok

Erdei Ferenc *Város és vidéke* című könyvében szól arról, hogy az 1950-es évektől a magyar nagyvárosokban a piacok megsemmisültek: „A piacokat zugokba vagy juhszélre telepítették, a főtereket beparkosították, a városi élet nyilvános színtereit művelődési házakba, közgyűlési termekbe szorították...”; a piacot, e „szocialista” filozófia szerint, „ki kell zsuppolni” a főterről, s lehetőleg internálótáborhoz hasonló körülmények közé kell helyezni.

Erdei az 1960-as évek végén úgy látta, Szeged viszont elkerülte e tévutát. Magam azt hiszem, hogy Erdinek, legalább is a következő évtizedeket tekintve, nem lett igaza, Szeged is besorolt e piacfilozófiát vallók közé.

Az elmúlt 20 év ugyanis azt mutatja, hogy a piactól való irtózás — együtt azzal az illúzióval, hogy a szocialista kereskedelem képes az ellátást tervszerűen biztosítani — azzal járt, hogy a Szent István téri piacon kívül, valójában nem alakul-

tak ki igazi kis piacok az új negyedekben.

Pedig nem kell városfővárosnak lenni, hogy észrevegyük: az új lakónegyedekben a nagy élelmiszerboltok mellett spontán módon szerveződően vannak az élelmiszerpiacok. Egyelőre azonban méltatlan körülmények között, eltűnően — pedig ezek a spontán piacokdemények fontos jelzői annak, hol is lennének kialakíthatóak városi alközpontok! Az északi városrészben a Diófa étterem melletti ABC-áruház körül például már igen izmos „indián”-piac működik, ahogy a rókusai, a makkosházi ABC mellett, vagy a Csillag téren is (itt, Tarján szélén, és Újszegeden már a nagy „vivmány”: néhány asztal is megjelent).

(Az „indián”-piaccal Peruban találkoztam, például Cuzcóban, ahol az indián parasztszék járdára terített újságra kitett portékáikat árulják, guggolva, az elemi egészségügyi feltételek nélkül, a város (fehér) urainak és rendőreinek kényétől függve: tűrük avagy sem ezt a kereskedelmet...)

Tudatos és átfogó piaciépítésre lenne tehát szükség, építve a szegedi polgárok leleményére: lebontozott, csatornázott, vízesapval és asztalokkal ellátott, tiszta, tágas piacok kellenének az összes negyedben, s nem tűrni, hanem biztatni kellene az itt történő árusítást. Mielőbb: ez városi bevételt is jelentene! És a spontánul alakuló piaci központok körül kellene tudatosabban szervezni a városi kerületek, a lakótelepek új közösségi központjait, fórumait. Erre — a tágas tereknek szerencsére — van is lehetőség. Ilyen kis központok kialakítása tenné lehetővé, hogy a belvároson kívüli körzeteknek ne csak az alvás legyen az egyetlen közös lehetősége.

Egy szocialista bozótpiac

A bozótpiac fogalmát Afrika történetéből ismerjük, ahol különböző régiók fekete parasztjai, iparosai, nem ismervén egymás nyelvét, a szavanna szélén szervezték meg piacaikat, hogy csere és mutogatás útján szerezzék meg a szükséges termékeket. Ilyen bozótpiac Szeged „KGST-piac” is,

ahol a Vajdaság szerbjei és magyarjai, Bánát magyar, román és német polgárai, lengyel kalandozók, szovjet kiskatonák és turisták, valamint Szeged polgárai találkoznak és üzletelnek — valóban afrikai körülmények között. Az árak azonban jutányosak, a termékek jók, s jelzik: ha az állampolgárra bíznánk a KGST ügyeit, és hagynánk, sőt segítenénk, a KGST talán nem is lenne olyan reménytelen ügy. Azaz a mindenható államok bénasága tette.

Es eszembe jut az is: hasonló „európai” piac létezik például Madrid központjában, a történelmi negyed 4-5 utcáját is betöltve. Itt mindent megvehetsz, és negyedáron: a városi tanács odaadja az utcákat, helypénzt szed, és delután egytől viharos gyorsasággal tisztítja meg az utcákat.

Hasonló piacot Limában a köztársasági elnöki palota mellett találhat az arra látogató. Mindkét piac látványosság is, és bevétel a városnak. S mi itt Szegeden nem tudjuk, tűrjük-e egyáltalán...

Magam nagy fantáziát látok e piacban. A Kelet-, Közép- és Dél-Európa tájairól érkezők, a Visztulától az Al-Dunáig, rájöttek: Szeged a kelet- és dél-európai áruk nagy csereközpontja lehet. Ezt egyelőre, persze, a maguk egyszerű, közvetlen csere szintjén működtetik. Ám ha valóban a piaci gazdaság felé nyitnak a szomszédos országok is — és nincs más választásuk —, akkor fel kellene lehetne készíteni egy állandó, nagybani, közvetlen csere is, kialakítva a profi kereskedők számára a szükséges infrastruktúrát. Egy dél-közép-európai piacvárosszülhetne, amely végre talán meg a Tiszát is hasznosítaná, mint vízi utat! Ilyen vásárváros a piaci igények közvetlen és azonnali érzékelése alapján alakíthatná a különböző országok ipar-cikkeinek cseréjét.

Vegyük észre: egy igazán, új típusú piac intézménye akar megszületni — Szegednek és polgárainak megérné — legfeljebb megszületne a piaci rendőrség is.

Anderle Ádám

(Folytatjuk.)

Új termékek a bútorgyárban

A csongrádi székhelyű Tisza Bútorgyári Vállalat (TBV) egymillió-kétszáz ezer márkára értékben szállít gyermekbútorokat az NSZK részére. A magas technológiai szín-

vonalon, s az NSZK szabványainak megfelelően gyártott bútorokat a vállalat saját bemutatótermében, négy napos házi vásáron ajánlja a meghívott bútorkereskedőknek. Képünkön: a bútorgyártó üzemenben.

A „kis tigris” mondja

Legyünk gyakorlatiasabbak!

— Maguknak, magyaroknak egy nagy bajuk van: a mentalitásuk nem eléggé gyakorlatias! Mindezt a túlzott bürokráciának köszönhetik — mondta Kim Ki Wan, a dél-koreai Goldstar Co. Ltd. budapesti irodájának igazgatója tegnap Szegeden, a Tisza Szállóban rendezett találkozón, ahol a távoli ország kereskedői mutatkoztak be a dél-alföldi vállalatok, kereskedőházak üzletemberei előtt.

Magunkban, csendben irigyeltük is kicsit a világ másik felén élő „kis tigris-ország” kereskedőit, hiszen a két-három évtizede még a világ periferiáján meghúzó ország, mára a világkereskedelelem tizenegyedik helyére verekedte magát. Hatalmas irammal vették magukat a fejlődő világ után, s úgy tűnik, nekik bejött:

— Mi a siker titka? — kérdez vissza Kim úr. — Azt hiszem az, hogy időben felismertük a műszaki tudás fontosságát. A Goldstarnál négyezer-ötszáz fejlesztőmunkát, kutató dolgozik. A szellemi beruházás mindenféle fontosabb, és hasznosabb — valljuk.

— Áprilisban Budapestre is nyitottak irodát. Miért éppen minket szemeltek ki? — Azért döntöttünk így,

mert abban bízunk, hogy a budapesti jelenlétünkkel a megfelelő információhoz jutunk, s idővel így be tudunk torni a kelet-európai piacokra. Most Moszkvában tervezünk újabb irodanyitást.

Még jóval a diplomáciai kapcsolat felvétele előtt, 1987-ben a Korea Trade Center, azaz a KOTRA is irodát nyitott Budapesten.

— Szerencsére — mondja Lee Chin Hyu irodavezető — hiszen így egyetlen év alatt megháromszorozódott az ideirányuló exportunk, önök pedig négyszer annyi árút adhattak el nálunk, mint egy évvel korábban. A KOTRA olyan nonprofit kereskedelemfejlesztő szervezet, amely a külföldi vállalatokat díjmentesen információval látja el az üzlethez segítve így a két ország vállatait.

— Most például egy koreai barátom bízott meg, nézzek szét Magyarországon: szívesen betársulna egy bútorgyárba. Elsősorban IKEA-stílusú berendezéseket gyártatna. A magyarok adnák a helyet, mi a technológiát, és a szaktudást. Az áru egy része itt maradna, a többit Amerikába exportálnánk.

— Mi a magyar vállalatok legnagyobb gondja?

— Annak idején, mikor

mi megkezdtuk a kiugrást az üzleti életben, érdekes jelenségre figyeltünk fel. Sok gépet, fogyasztási cikket vásároltak tőlünk a japánok. Aztán átcsomogatták, egy kicsit átfogozták, és tízszeres áron eladták. Hát, most ebben a cipőben járunk a magyarok is: sokszor jó terméket nem tudnak szépen felöltöztetni. A csomagolás miatt sok cikket eladhatatlan.

— Milyen gondokat okoz a sajátos elszámolási rendszerünk?

— Tisztában vagyunk az önök devizális nehézségeivel. Így elfogadjuk a barterkereskedelmi ajánlatokat is, azaz, árúért árut kínálunk. Itt viszont egy nagy gondunk van: túl kicsi a magyar vállalatok kapacitása, így határidőre nem tudnak kellő mennyiségű árut szállítani. Azért akadnak jó példák is. Egy magyar kereskedelmi cég számlát, sonkát, gyógyszert, vegyipari anyagokat szállít már most is nekünk, mi pedig cserébe, elektronikus háztartási gépeket adunk.

A Dél-Alföldi Gazdasági Kamara meghívására a koreai üzletemberek ma Békéscsabán, Sarvason, Kecskeméten folytatják üzleti körútjukat.

R. G.

Utóítéletek

vizsgálata során könnyen ragadnak el bennünket csüggedt vagy heves indulatok.

Gyakori utóítélet — alighanem ma a legjellemzőbb —, hogy „minden pont fordítva volt”. Egyszerűen megfordítva a homokórát, csurogjon, ahogy eddig, csak éppen ami jó volt, az átértékelve biztos, hogy rossz, s amit elvetettünk, az lett volna a jó. Sokan arra is hajlanak, hogy ők már akkor így gondolták, de hát nem szóltak. Aki nem hiszi — járjon utána.

Mások elkeserednek. Becsapottnak érzik magukat: úgy hitték, tisztes rendszerben, jó célt üggyödktek. Alighanem joggal mondják, hogy az irányítók tévedéséért nem lehetnek felelősek. Mások dühösebbek: mint ama hibák ára, úgy kijavításuk költsége is a mi zsebünkbe megy, nemcsak morálisan, anyagilag is megfizetjük meg a vétkeket.

Az utóítélet szigorú ma a vétkesek iránt a legnagyobb. S bár kevesen lehetnek, akik a szocialista összeköttetések apró előnyeivel sose éltek, legtöbbször azonban a józan arányérzék megóvott attól, hogy bűnösei legyünk a hatalom, a pozíció korántsem aprópénzre váltásának. Az „ügyek” árnyéka — főleg, ha nem a tisztázás szándéka hozza őket a felszínre — viszont sokakra akkor is rávetődik, ha nem léptek át az akkori normák Rubiconját. S hol ez a határ? Egy csomag-tárolóba dugott fél disznótál, a soron kívüli telefonál?

Ha az utóítélet általánosító előítéletbe csap, akkor nem erkölcsösebb normák alakulnak ki, hanem zavart növelő vagdalkozások. Még nagyobb a veszélye mindennek a közélet politikai sávjában. Hová tovább a pártállam legkisebb sarzsijának is magyarázkodnia kell, hogy ő

nem nyúlt senkihez és semmihez, nem karrierizusból vállalta feladatait.

Egyszerű apró csuszánas, máris „kutyabőrös reformerrel” van dolgunk: „mi már a reformkörök előtt...” stb. A hirtelen irányváltás nem lehetetlen, ám bizonyos: nincs hitele. Megint másokat éppen ez, ama bizonyos damaszkuszi út várható vádjá rettent vissza annak közzétételétől, hogy ők már tényleg átgondolták, készek megváltoztatni.

Ez a fő baj az elfogult utóítéletekkel. Kit így, kit úgy, de mindenképpen akadályoz a valós megismerésben. Az egyik a másikat taszítja félre, mind távolabb a tárgyilagosságtól.

Megváltozni tehát nehézség. S ha önmagunk kényesülünk rá — tanuljunk britül — legjobban, ha magunk állunk az élére. Szélsőségek nélkül, józan észszel, hogy az erőszakra ácsingózóknak a leghalványabb reményük se legyen az „élvezetre”.

Füzes Oszkár